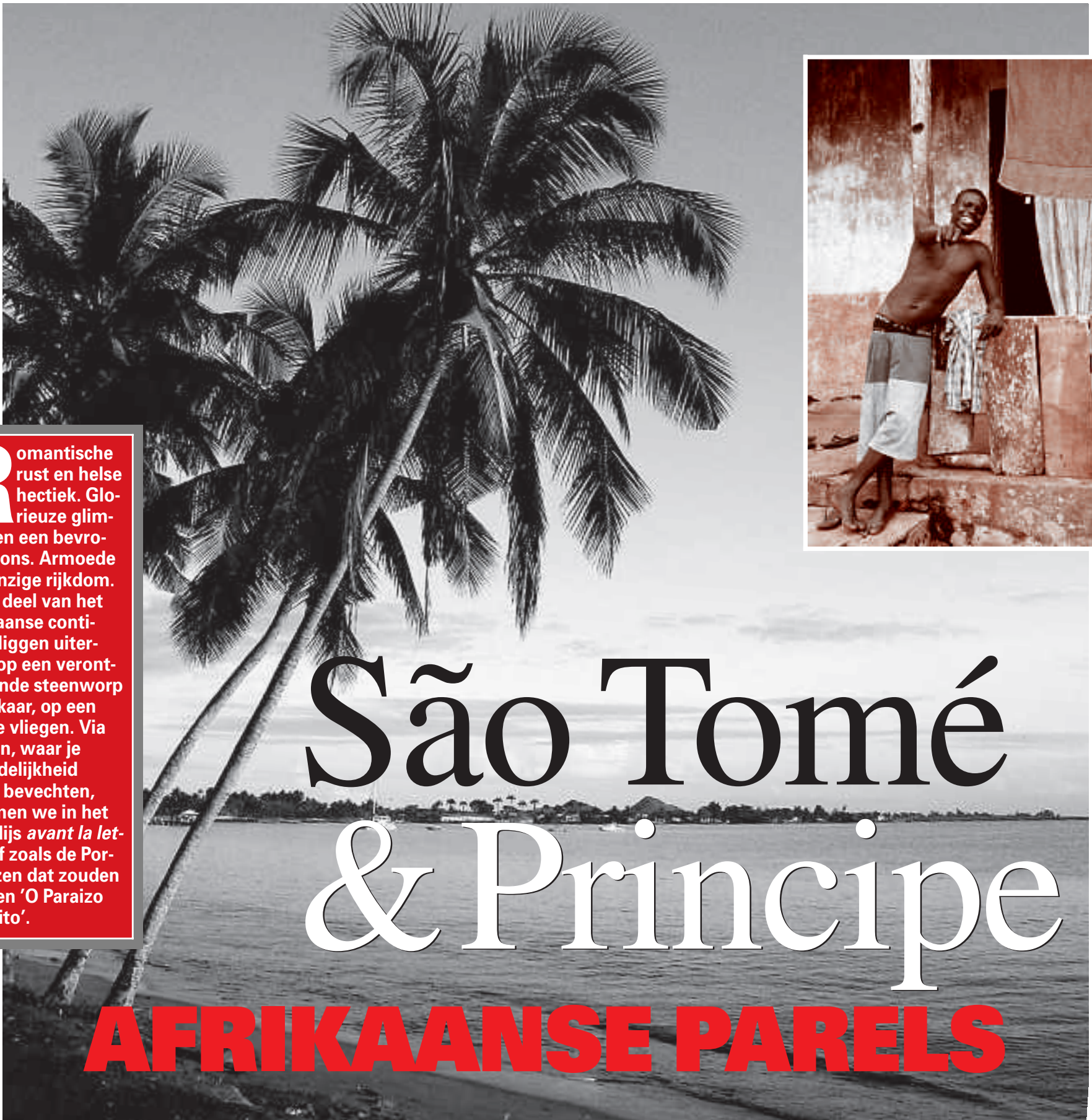

ROMANTISCH EN HECTISCH BIJ DE EVENAAR

Romantische rust en helse hectiek. Glo-
rieuze glim-
lach en een bevro-
ren frons. Armoede
en ranzige rijkdom.
In dit deel van het
Afrikaanse conti-
nent liggen uiter-
sten op een veront-
rustende steenworp
uit elkaar, op een
uurtje vliegen. Via
Gabon, waar je
vriendelijkheid
moet bevechten,
kwamen we in het
paradijs *avant la let-
tre*, of zoals de Por-
tugezen dat zouden
zeggen 'O Paraizo
perfeito'.

São Tomé & Príncipe

AFRIKAANSE PARELS

• *Piedro in zijn vrije-tijdskle-ding. 's Middags zat de 17-jarige knaap keurig in uniform op school.*

• *De twee pa-rels wor-den on-ophou-delijk ge-streeld door een blauwe oceaan.*

• *Achter iedere hoek een kind. De kleine po-pulatie van de twee ei-landen is jong. De vraag is welke toekomst ze heb-ben.*

door **ROB HAMMINK**

PRINCIPE – São Tomé & Príncipe zijn twee exclusieve parels voor de westkust van Afrika, letterlijk ter hoogte van de evenaar. De eilanden, samen het op één na kleinste land ter wereld, zijn niet voor Jan en alleman te bereiken. De selectie vindt namelijk plaats via de portemonnee, maar wie bereid is diep in de buidel te tasten, tast daarmee ook diep in een magisch sprookje met een bloedige historie en een met olie doordrenkte toekomst. Drie plekken tot elkaar veroordeeld. De driehoek is hier rond.

Het moet net zo'n regenachtige dag zijn geweest toen Pedro de Escobar de kust bereikte van het – waarschijnlijk – onbewoonde eiland dat door vulkanische oerkrachten vanuit de oceaan omhoog was geduwd. De Portugees zag op 21 december 1470 donkere wolken gevangen in de kruinen van het ondoordringbare regenwoud. Het water azuurblauw en vol met vis. Vogels, die hij op zijn ontdekkingsreizen nog nergens had gezien, scheerden over zijn hoofd. Dit geïsoleerde eiland was nooit verbonden met het vaste land en had zijn geheimen goed bewaard. En toen hij eindelijk op 17 januari 1471 aan land ging, waarschijnlijk na een copieuze kerst aan boord, stapte hij op ongekend vruchtbare grond. Het zou zijn zeevarende natie grote inkomsten geven. Koffie en cacao. São Tomé ontwikkelde zich wereldwijd tot de grootste producent ter wereld. Maar daar had je na-

• *Wie in Prin-cipe van de geijkte paden afgaat, komt terecht in de koloniale tijd. Deze oude plantage Belo Monte wacht al decennia op restauratie.*

FOTO'S: DE TELEGRAAF

tuurlijk wel duizenden 'weggoi-slaven' voor nodig. En die werden door de eeuwen heen aangevoerd vanuit Gabon. Daar verhandelde de zwarte man graag zijn zwarte broeder, vaak weggesleurd uit de binnenlanden van Afrika. Watervallen, overal vruchten, riviertjes, een rijke natuur die

meer geeft dan kwijtraakt.

Ik zie de parel, die zich op een uur vliegen van Libreville openbaart, niet vanaf Escobars zee. Ik zie haar vanuit het kleine vliegtuig dat me eindelijk verlost van de Gabonese hoofdstad, de plek

LEES VERDER OP PAGINA 8

• Abby en Shanan op weg naar metropool Istanbul.

FOTO'S: DE TELEGRAAF

Shoppen in Istanbul

UIT & THUIS

Wie: Shanan met dochter Abby
Woonplaats: Zoetermeer
Waarheen: Istanbul, Turkije
Duur: Zes dagen
Accommodatie: Bij familie en vrienden
Geboekt bij: Turkish Airlines
Verwachting: Shanan: „Het wordt voor mij een heerlijk weekje uitrusten. Even weg uit Nederland en de stress. Mijn mobiele telefoon staat gelukkig de hele week uit. Het meeste kijk ik uit naar de ontmoeting met mijn moeder en mijn kennissen. Ik bezoek mijn moeder re-

gelmatig en ken Istanbul al vrij goed. Zij is ook heel blij dat we weer bij haar op bezoek gaan. Ik vind het ook belangrijk dat Abby een goede band heeft met onze familie daar. Turkije blijft een soort 'oplaad-bestemming' waar ik mijn dagelijkse zorgen even kan vergeten. Istanbul is een mooie stad waar je ook heel erg goed kunt shoppen. Iets wat we daar uitgebreid gaan doen. We gaan er een

gezellig weekje van maken.”
Abby: „Ik ben blij dat ik mijn oma en de rest van de familie eindelijk weer kan zien. Ik vind het heel gezellig in Istanbul omdat er altijd veel mensen op straat zijn. Bij mijn oma zitten we vaak tot s'avonds laat voor de deur thee te drinken. Verder gaan we naar een heel groot winkelcentrum waar je een grote schaatsbaan hebt. Ik kan niet wachten tot we daar zijn en ik schaatsen en nieuwe schoenen mag uitkiezen.”
Kosten: Tickets retour 140 euro pp.

• Als onvervalste pirateneilanden liggen de eilanden deze tijd van het jaar in een mysterieuze mist.

• De oase van Omali Lodge. De waterval en grillige rots zijn symbolisch voor het vulkanische eiland.

'Je wilde naar de magie van die kleine stipjes, ergens in de **BLAUWE OCEAAN**'

VERVOLG VAN PAGINA 7

waar je leert, hoe murw geslagen je ook bent door Amsterdam, dat horecaservice altijd nog slechter kan.

Zoveel inertie is zwaar na een lange reis. De blauwe Hollandse trots bracht me van Amsterdam naar Parijs en uiteindelijk van Parijs naar Libreville. Deze grimmige toegangspoort tot de hemel was voor drie dagen een noodzakelijk kwaad omdat de lokale maatschappij Air Service de vlucht naar São Tomé om mysterieuze redenen had gecancelld.

De ellende begon al bij binnenkomst. Zelfingenomen politie-mannen van de Gabonese immigratiedienst verdwenen zonder uitleg met het paspoort om het – een natte rug en een uur later – terug te geven, ook zonder uitleg. Ik houd niet van sferen die afge-

kocht kunnen worden. „En vergeet niet: er zijn net verkiezingen geweest en die zijn nogal dubieus verlopen”, weet de Zuid-Afrikaan naast me. „Ze zitten niet op toeristen en zeker niet op scribenten te wachten. De nieuwe president is Ali Bongo Ondimba. Het zal je niet verbazen, dat is de zoon van de vorige president Omar Bongo, die als langste regerende Afrikaanse politicus 42 jaar in het zadel zat en dit jaar is overleden. Gabon is een rijk land, het heeft olie en de oliedollars zijn in handen van een kleine groep en dat willen ze graag zo houden.”

De sympathieke Julien Ndjou-nouga, directeur van Gabon Tours, moet met zijn Amerikaanse ervaringen het toerisme vlot trekken, maar trekt tot nu toe vooral de haren uit zijn hoofd.

„Moeilijke taak. Je hebt misschien gelijk: het zou de wraak tegen de witte overheerser kunnen zijn. En dan ook nog een Franse overheerser die arrogantie heeft uitgevonden. Daarnaast heeft Frankrijk ook het fenomeen vakbonden achtergelaten. Werknemers zijn goed beschermd, dus waarom zou je je best doen? Toch zullen we voor de Africa Cup, die we samen met Equatoriaal Guinee organiseren, voor 2012 moeten veranderen. Mensen betalen het duurste ticket ter wereld om hier te komen. Dan moeten we daar wat tegenover zetten. Gabon heeft veel schoonheid te bieden, de natuur is prachtig, maar de mentaliteit hier in de stad moet anders.”

De tijd tikte traag voort en het verlangen naar São Tomé & Príncipe groeide kwadratisch per norse Gabonees.

„Wil je dromen?” Het was mijn grootvader die zijn kleinkinderen altijd voor de oude wereldbol zette. Indië was zo vaak aangewezen dat er vale slijtplekken op Batavia zaten. „De plek die we verloren.” En dan nog iets met rampspoed. Maar als tiener had je niets met groot verlies. Je wilde naar de magie van die kleine stipjes, ergens in de blauwe oceaan. Het waren minuscule eilanden waarvan de namen meer ruimte innamen dan de stip zelf. Ik zal toen hebben gestaard naar de Golf van Guinea, naar het 1000 km² grote São Tomé & Príncipe, ergens eind jaren zestig toen de eerste haarscheuren zichtbaar werden en de twee eilanden zich aan het losmaken waren van Portugal. Op 12 juli 1975 was het zover.

Als het vliegtuigje bijna de grond van São Tomé raakt, zwaait een kind, dat zich als een konijn in de berm van de landingsbaan had verstopt, bijna zijn arm uit de kom. Grote brede lach. De korte afstand van vliegveld naar ons hotel Omali Lodge levert voorspelde, vertederende beelden op: een oude man jocht op oude bergschoenen, ooit gekregen van een Engelse toerist. Twee kinderen op een kleurrijke oliedrum werpen kushanden toe. Het resort blijkt een oase van rust. Een waterval klet-

tert vanuit een rots in het zwembad, symbolisch voor de vulkanische geschiedenis. Libreville lijkt op eens zo ver weg. In dit regenseizoen dat duurt van juni tot september spoelen recente herinneringen godzijdank weg. We rijden vanaf het centrum, met al zijn koloniale verwaarloosde gebouwen, richting noorden. „Eerst maar even langs onze glorie tijd”, zegt de chauffeur alsof er niets is veranderd. „De grootste plantage was Agustino Neto, vernoemd naar de eerste president van Angola. Er werkten vooral slaven uit Angola op onze plantages.” Met een opvallende vorm van trots: „Wel

In simpele houten bootjes trekken vissers erop uit. Na terugkomst dienen ze als strandstoelen.

drieduizend.” Er is weinig meer over van het rijke verleden dat ten val kwam door internationale boycotten. Volgens een internationale, en vooral Engelse visie, hield Portugal er na de afschaffing van slavernij in 1875 een bedenkelijke tussenvorm van werkgelegenheid op na.

De weg slingert langs de kust naar het noorden, naar het plaatsje Guadalupe, naar het prachtige Blauwe meer en naar het straatarme dorpje Rebeira Funda. Kinderen met bolle buiken. Mannen met etterende wonden. Varkens

Aan de ene kant grillig en ruig. Aan de andere kant lieflijk en stil. De eilanden hebben twee uiteenlopende gezichten.

• In de vele riviertjes wordt met de kinderen dagelijks de was gedaan.

Wie slim is kiest

Easy going in München

Wie: Sanne en Robin
Woonplaats: Nieuw Vennep
Waar vandaan: München, Duitsland
Duur: 5 dagen
Accommodatie: Bij familie
Geboekt bij: KLM
Verwachting: Robin: „De vriendin van mijn oom woont in München, dus we wisten dat zij ons goed de weg kon wijzen.”
 Sanne: „Ik was nog nooit alleen op vakantie geweest. Maar omdat we naar een vriendin van Robins oom gingen mocht ik mee van mijn

UIT & THUIS

ouders.”
Werkelijkheid: Sanne: „Het was hartstikke leuk samen. De binnenstad van München is erg mooi en heeft veel verschillende winkels. Het is daar rustiger winkelen dan in Amsterdam waar je soms niet eens normaal kunt lopen. In München loopt iedereen op zijn gemak rond alsof niemand haast heeft. Waar we ook kwamen, waren de mensen vriendelijk en behulpzaam. Verder

vond ik het heel erg spannend omdat ik voor het eerst met Robin op vakantie mocht.”
 Robin: „Ik was al een keer eerder in München geweest maar dit keer was het leuker omdat Sanne mee kon. We kennen elkaar van school en van de tennis en waren nog nooit samen op vakantie geweest. We hebben de stad verkend en zijn ook een dagje gaan zwemmen. De dagen zijn heel snel voorbij gegaan en onze ouders hebben we helemaal niet gemist.”
Kosten: ongeveer 200 euro pp.

• De twee vriendinnen gingen voor het eerst samen op vakantie.

• Een lege fles is met groot plezier omgebouwd tot speelgoedauto met wielen van sinaas-appels. Armoede leidt zonder gemor tot opmerkelijke innovaties.

• Via de 250 meter lange loopbrug bereik je op Principe het exquise restaurant waar met weinig middelen door Indiase koks wordt getoverd.

Tips

- Probeer niet te lang in Libreville te blijven. Mocht je er toch stranden, houd het dan kort. Leuke restaurants zijn er wel, maar zijn duur. Reken op 45 euro per persoon. Vermijd het Le Meridien met zijn onvriendelijke bediening.
- Taxi's zijn relatief goedkoop.
- Op São Tomé is genoeg te doen. In vergelijking met het kleinere Principe is het een wereldstad. Bij Omali Lodge (www.africas-eden.com/Omali-Lodge.asp) hebben ze een heel programma klaarliggen. Slenter vooral door het koloniale centrum met zijn prachtige architectuur. Bezoek kerken uit het rijke roomse leven.
- Principe geeft vooral zijn natuur cadeau. Het regenwoud is prachtig voor lange hike-tochten. Ook is een tocht op een quad mogelijk. Neem wel regenkleding mee. Op het eiland Bom Bom, aan de achterkant, is een klein duikcentrum. Ook onderwater geeft dit paradijs de mooiste natuur prijs. Het is zeer goed mogelijk dat u een gigantische merlijn tegenkomt.
- Africa's Eden: www.africas-eden.com regelt complete reizen richting deze twee parels en de lokale vliegverbindingen.

lopen door de modder. Vrouwen staan de hele dag door gebukt om kleding te wassen in een van de vele rivieren. Er wordt hier overal en altijd de was gedaan, je mag arm zijn, maar je dient er netjes bij te lopen. En dan 's avonds het witte damast en goede wijnen in Omalia. Zo rijk en zo arm. Fascinerend, die twee gezichten, maar steeds maar weer die vraag: hoe kan dat? Later zou de eerste president van het land, Manuel Pinto da Costa, uitleggen. „We hebben alles, behalve een sterke leider.”
 Nog een kleiner vliegtuig. Nog een kleiner eiland. Nog magischer. De reis gaat na drie dagen naar het 6000 zielen tellende Principe, 140 kilometer ten noorden. De bergtoppen worden door zware wolken opgeslokt, zeker de ma-

jestueuze 948 m hoge Pico Principe. Het perfecte pirateneiland. Niet te zoetsappig met alleen maar witte stranden en palmbomen. Ook ruig en onverzettelijk met zijn hoge grillige rotspartijen en geheimzinnige grotten. Hier strandt James Bond aan het eind van de film en bestelt in aange-naam gezelschap zijn ingewikkelde Martini om vervolgens een maand niet bereikbaar te zijn. Een natte rode weg aan de rand van het regenwoud slingert naar Bom Bom lodge. Alsof hij is afgetraind vliegt Chaplin, de eigenzinnige huispapegaai, als een richtingaanwijzer voor ons uit.
 Africa's Eden International Office, Arnhem, staat er op het formulier dat ik invul. Arnhem? Nederland was juist zo prettig ver

weg. De organisatie streeft verantwoord toerisme na en dat lukt ze aardig onder het motto: toerisme betaalt voor behoud.
 Dat is ze gelukt met Omali Lodge op São Tomé en dat is ze zeker gelukt op Principe. Ik kan het niet helpen. Als ik iets kan afkruken dan zal ik het doen, dat is nu eenmaal m'n natuur. Maar wat CEO Rombout Swanborn hier exploiteert, is ondiscutabel bijzonder. Kleinschalig toerisme zonder dat het een negatief effect heeft op cultuur en natuur.

• José Cassandra, de via democratische weg gekozen president van Principe.

Hoe lang zal het goed gaan? Er deint op die witte branding verontrustend nieuws mee. Er is in de zeebodem, 150 km van Principe en 200 km van de Nigeriaanse havenstad Harcourt, een olieveld gevonden. Een zegen, zou je zeggen. „Niet echt”, aldus de democratisch gekozen president José Cassandra van Principe (het eiland heeft autonomie, maar valt merkwaardig genoeg constitutioneel nog steeds onder de verantwoordelijkheid van São Tomé, RH). Hij pakt een rapport uit 2006 en de toon wordt geheimzinnig. Development Zone. „Niet voor andere ogen. Er zijn tot vier kilometer diepte proefboringen geweest en er schijnt olie te zitten. Dat wisten de Portugezen eigenlijk al. Oliemaatschappijen heb-

ben al 84 miljoen dollar betaald voor een tijdelijke concessie. Grote broer São Tomé heeft afspraken gemaakt met Nigeria, dat 60 procent van de inkomsten zal opstrijken omdat ze ook mede investeren. We hebben geen geld, dus geen keuze. Ik ben bang dat van die 40 procent het grootste deel aan de strijdstok van São Tomé zal blijven kleven. Wij staan al sinds het vertrek van de koloniale overheerser op de tweede plaats.”

Dat klinkt als een eerste stap naar totale onafhankelijkheid en de oprichting van het allermooiste, maar ook allerkleinste land ter wereld. Gladde marketingmanagers zouden het zo positioneren en andere ellende. Cassandra lacht groots en meeslepend. „Je weet nooit.”

„En dan heb ik een droom. Ik heb liever dat we de olie links laten liggen en het ecotoerisme ontwikkelen. Dat is duurzamer en belast onze natuur niet. Olie verandert en verdeelt mensen. We hebben dan misschien geld, maar ons kostbaarste bezit is daarna voor altijd verpest.”

Wilt u reageren op deze spannende reportage of misschien bent u zelf in São Tomé & Principe geweest? Ga dan naar www.reiskrant.nl/verreizen

Reiswijzer

Vanuit Amsterdam vliegt de KLM direct naar Libreville. Zo zijn wij er ook gekomen. Er zijn geen rechtstreekse vluchten vanuit Amsterdam naar São Tomé en alle tickets naar deze Gabonese stad zijn vreselijk duur.
 TAP: arriveert vrijdagochtend op São Tomé en gaat na een korte stop weer terug naar Lissabon. Aansluitende vluchten naar Principe op vrijdag, zaterdag, zondag en donderdag.
www.tap.com
 STP Airways: arriveert zaterdagochtend en vertrekt na korte stop weer terug naar Lissabon.
www.stpairways.st

Malta, zon & cultuurmix!

299 v.a. p.p.

Htl. San Pawl***, 8 dagen, logies/ontbijt. Vertrek in mei. Vraag naar de voorwaarden.

• Heerlijk Mediterraans klimaat en keuken
 • Hoofdstad Valletta, Unesco werelderfgoed
 • Prachtige onderwaterwereld
 • Zeer goede prijs/kwaliteit verhouding

Arke.nl